

ДОСВІД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2017 РОКІВ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИХ ІСТОРИЧНИХ ВІДНОСИН

Історія має здатність навчати. Навчати людей, суспільства, народи й навіть нації. І у випадку ігнорування цієї науки розплата буває надто суворою. Прикладів цьому, на жаль, превелика маса в історичному розвої людства.

Для України та Польщі, починаючи з другої половини XVIII століття, історія підготувала цілу низку жорстоких випробувань, котрі тривають і досі. Починаючи від позбавлення обох наших країн державності московсько-кремлівським режимом, розшматуванням їх території, винищення національної та духовної еліти й закінчуючи гібридним зомбуванням, метою чого є деформування свідомості українців і поляків.

Історія також має властивість повторюватися. Особливо ж – у випадках, коли певний народ чи нація не робить належних висновків щодо власних помилок і упущень. Насамперед це стосується національно-визвольних змагань 1917-1921 років, коли, опинившись у своєрідній точці біфуркації, після століть бездержавності, що одночасно було наслідком і причиною розз'єднаності й роздробленості українців, Україна отримала унікальний шанс здобуття незалежності. Однак, в силу низки об'єктивних і суб'єктивних обставин, цього українцям досягти не вдалося. А як розплата – терор, голодомори й тотальне винищення московськими окупантами найбільш свідомих представників нашої нації, включно з сучасною агресією.

П. Штепа зауважив: «Наші історики не дали нам справжньої історії, і заплатили ми за її незнання (і незнання народу) пекельно жахливу ціну... . Заплатили і ще заплатимо, якщо не викорінимо з наших душ наше фелагство (комплекс малоросійськості – О. С.)... ; якщо не створимо свої власні, українські теорії і термінологію; якщо не розкриємо політичного змісту і політичної мети чужих теорій про нашу націю; якщо самі не напишемо справжньої історії (не каталог) нашої нації; якщо самі не напишемо справжньої історії московської нації. І мусимо зробити це якнайскоріше, бо година великого поррахунку нашого з москвинами надходить, а багато наших інтелігентів мають ще почуття своєї національної меншвартості, що його набралися в чужих школах і з чужих теорій. Особливо в трагічному становищі наша інтелігенція, що народилася і виросла в тюрмі на ім'я ССРСР, бо москвини вщеплювали їй від колиски і кінськими дозами те почуття української меншвартості, нижчості, безсилля»¹. Написані декілька десятиліть тому, ці слова звучать пророчо й нині, не втративши ні свої

¹ Штепа П. Українець і москвин : дві протилежності / П. Штепа. – [вид. 2-е]. – Дрогобич : Відродження, 2008. – С. 232-234.

актуальності, ні свої нагальності. Адже саме це почуття національної меншwartості зазвичай ставало на перешкоді українцям у справі власного державотворення та захисту національних інтересів.

Я. Дашкевич наголошував, що Україна не від сьогодні стала полігоном для реалізації чужих, також дуже кривавих й оплачених втратою національної незалежності, ідеологічних конструкцій. Особливо яскраво проявилось це у 1917-1921 та наступних роках². Спочатку соціалістичні ідеї, а згодом – більшовицька ідеологія нівелювали практично все національно-духовне в Україні, що не було знищене століттями російським самодержавством.

Століттями російська самодержавна, а відтак – більшовицька влада використовувала проти сусідніх, пригнічуваних нею народів цілий комплекс методів і засобів, котрі нині отримали назву «гібридної війни». І чи не найголовнішим серед них був давньовідомий принцип – «розділяй і володарюй».

Побачивши з часу національно-визвольного повстання 1794 року під проводом Тадеуша Костюшка, а особливо – в ХІХ столітті – згуртування поляків і українців під гаслом: «За нашу і вашу свободу!» (*Za wolność naszą i waszą*), самодержавна імперська влада почала діяти підступно – зтравлювати польських націоналістів-патріотів із українськими. Більшовики ж в ХХ столітті, і їх послідовники – «чекісти-путінці» на початку ХХІ столітті досягли в цьому особливих успіхів.

М. Гай стверджує, що термін «гібридна війна» – це просто позначення сукупності досить старих методів і засобів ведення звичайної війни³. При цьому, одним із різновидів гібридної війни є «війна керованого хаосу». Саме цим і користувалися більшовицькі очільники й під час національно-визвольних змагань 1917-1921 років, і під час Другої світової війни. І чи не найбільш показовим прикладом цього є історія Варшавського повстання 1944 року.

Загальновідомо, що повсталі у Варшаві очікували наближення Червоної Армії. Але радянський наступ зупинився, дозволивши німцям перегрупуватися і знищити місто під час придушення повстання. Цілком очевидно, що Сталін мав намір і дав відповідне розпорядження своїм маршалам вичекати поки німці не винищать польських патріотів, які Сталіну були непотрібні при побудові комуністичної Польщі.

До речі, до повстання проти німців, певною мірою, спричинило й московське радіо, передаючи наприкінці липня 1944 року спеціальне повідомлення. За чийм наказом і з якою метою цей заклик пролунав в ефірі –

² Дашкевич Я. Україна у вогні ідеологій // Кісь Р. Фінал Третього Риму (Російська ідея на зламі тисячоліть). – Львів : Вид-во отців Василіян «Місіонер», 1998. – С. IV.

³ Гай М. Россия знает, что Украина это не Афганистан, не Чечня, не Сирия. Для реальной войны в Украине, РФ должна провести колоссальную подготовку и они это делают : [Електронний ресурс] / М. Гай. – Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/blogs/rossyia-znaet-cto-ukrayna-to-ne-afhanystan-ne-chechnia-ne-syryia-dlia-realnoi-vojn-v-ukrayne-rf-dolzha-povesty-kolossalnuu-podhotovku-y-ony-to-delaiut--hai-140804.html>.

не з'ясовано дотепер. Заради справедливості слід зазначити, що аналогічний заклик до повстання пролунав і з Лондона. Проте лондонське радіо кількома днями пізніше все ж не назвало повстанців «бандою злочинців», як це зробила Москва⁴.

Серед частин СС, котрі брали участь у придушенні польського повстання, були солдати колишньої «бригади Камінського». Група російських есесівців складалася з добровольців, якими командував колишній офіцер Червоної армії, підполковник (оберштурмбанфюрер СС) Фролов. Створене ще 1941 року в Смоленській області репресованим інженером Броніславом Камінським, це військове формування тепер налічувало до 20 тис. чоловік. У 1944 р. його перетворили на 29-у гренадерську дивізію СС, а сам Б. Камінський одержав чин бригаденфюрера військ СС (генерал-майора).

Жорстокість російських есесівців – здириства й убивства мирного населення викликали таку ненависть і жах у поляків, що пізніше, під час капітуляції повстанців, однією з умов, висунутих німцям, стало відсторонення росіян від конвоювання полонених. До слова, за деякими даними, самого Б. Камінського 19 серпня засудили та розстріляли військово-польовим судом військ СС за падіння дисципліни в підпорядкованих йому військах, грабежі тощо (за іншими відомостями, його вбили агенти СД у Карпатах при спробі встановити контакти з УПА). Залишки «бригади Камінського» згодом передали на формування 1-й дивізії Російської Визвольної Армії (РВА), з якою нам ще буде нагода зустрітися в сюжеті про повстання в чеській столиці.

Цілком очевидним є те, що в основі питання про допомогу Варшаві лежали не так військові, як політичні чинники. Сталін чудово усвідомлював приреченість повстання без військової підтримки Червоної армії. Усвідомлював і свідомо не допоміг варшав'янам, тому що як політик бачив незаперечні дивіденди в поразці виступу, організованого опозиційним до нього еміграційним польським урядом.

Ставлення сталінського режиму до ідеї незалежної Польщі і, зокрема, до Армії Крайової недвозначно проявилось незабаром під час визволення Червоною армією польської території. Практично одночасно з тим, як німці добивали аківців у Варшаві, радянські репресивно-каральні органи розпочали «зачищення» території Польщі від нелояльної до радянської влади АК. За повідомленням Л. Берії Й. Сталіну, тільки за період з 15 жовтня по 14 листопада 1944 р. чекісти заарештували понад 4200 учасників Армії Крайової. Репресивні акції тривали й далі.

Коли 17 січня 1945 року Червона армія вступила до безлюдної і зруйнованої Варшави, альтернативи привезеному в радянському обозі

⁴ Польська Прага: «російська зрада» чи «варшавська авантюра»? : [Електронний ресурс] / Український Форум. – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/Форум/30401/Варшавське-Повстання-1944р-та-його-музей>

«урядові» вже не було. Єдина здатна протистояти сталінізмові організована опозиція зазнала нищівної поразки. Звільнившись від нацизму, Польща втратила після Другої світової війни свою незалежність і занурилася в жах тоталітаризму⁵.

Донині побутує міф про участь українців у придушенні повстання. Його виникненню сприяло використання німцями дивізії російської РВНА, а також батальйонів, де служили представники центральноазійських народів. Насправді жодне українське формування як таке не брало участі у придушенні Варшавського повстання. Натомість окремі українці воювали проти повстанців в деяких німецьких одиницях. Проте, для московських пропагандистів і, особливо, їх послідовників з оточення Януковича – на кшталт різного-роду Колісниченків, системним завданням є звинувачувати українців в усіх гріхах (на кшталт «Волинської різанини»). При цьому, реальні злочини Москви проти поляків (Катинь і т.д.) як-би відходять на другий план.

Важко заперечити те, що саме кремлівському режиму вигідна антиукраїнська істерія в сучасній Польщі, з топтанням українських стягів, українофобських закликів тощо. Адже на цьому фоні й бажання розслідувати справжні обставини катастрофи 10 квітня 2010 року літака Ту-154 під Смоленськом, нівелюється. Як зрештою і сучасна гібридна війна Росії проти України стає для поляків не такою актуальною. Однак, як свідчить історичний досвід, наступною після України може стати та ж Польща, чи Прибалтика. І якщо не в якості прямої агресії, то в якомусь її гібридному варіанті – дуже вірогідно.

Одним із показників ведення гібридної війни в Україні є використання асиметричних бойових дій, які характеризуються істотною різницею у військовій силі та стратегіях і тактиках сторін-учасниць. З точки зору міжнародного права така стратегія полягає у тому, що Україна не має формальних підстав воювати з країною-агресором, яка неофіційно підтримує бойовиків та терористів. Так на території України діяла диверсифікована агентура спецслужб РФ. Водночас Росія постачає їх зброєю та новими найманцями, веде обстріли позицій Збройних сил України зі своєї території. У неоголошеній війні проти України Росія активно застосовує методи інформаційно-психологічної війни, прагнучи зруйнувати моральний стан військовослужбовців та цивільного населення нашої держави⁶. При цьому, кремлівські очільники знають, що Україна – це не Афганістан, не Чечня, не Сирія. Легкою прогулянкою, з урахуванням, що вони скрізь програли, ця

⁵ Польська Прага: «російська зрада» чи «варшавська авантюра»? : [Електронний ресурс] / Український Форум. – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/Форум/30401/Варшавське-Повстання-1944р-та-його-музей>.

⁶ Парубій А. Війна Росії проти України і світу/ А. Парубій // Українська Правда. – 2014. – 6 серпня 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/08/6/7034046/>.

війна не буде. Але географічна близькість, однорідність бюрократії та бізнесу, корумпованість «еліти» грають свою роль⁷.

Володимир Горбулін зауважив, що Захід, зі свого боку, по суті – «вмиваючи руки», дозволив всьому цьому статися. Про це дедалі чіткіше говорять і західні ж аналітики, зокрема Пітер Дікінсон у своєму матеріалі для Atlantic Council. Він справедливо зазначає, що більшість західних ЗМІ відразу після російської агресії проти України несподівано «осліпли» стосовно того, хто агресор в українському конфлікті і як мають бути названі окупаційні війська, винаходячи натомість якісь нові слова та словосполучення, єдиний смисл яких — не назвати російську агресію такою⁸.

На думку Ф. Турченка та Г. Турченко, нинішня російсько-українська війна відноситься до такого типу збройних конфліктів, які називають «гібридними», «нелінійними», «неконвенційними». В ході воєн такого типу використовуються різноманітні способи боротьби з противником. У загальному вигляді характерні особливості гібридних воєн наступні: агресія без офіційного оголошення війни; приховування країною-агресором своєї участі в конфлікті; «інформаційна війна» – пропаганда та контрпропаганда з застосуванням «брудних» інформаційних технологій; широке використання «п'ятої колони» і нерегулярних збройних формувань (в т. ч. під прикриттям мирного населення); нехтування агресором міжнародними нормами ведення бойових дій, чинними угодами й новими домовленостями; заходи політичного та економічного тиску (за формального збереження дипломатичних зв'язків між двома країнами); протистояння у кібернетичному просторі тощо. Інформаційна ж війна РФ проти України по суті розпочалася відразу після проголошення незалежності України і набула особливо агресивних форм з часу анексії Криму. Власне, це була спроба дезінформувати не лише жителів України, але й російських громадян, світову спільноту в цілому⁹.

Більшість міжнародних військових експертів визнає, що існує загроза виникнення нових конфліктів на території Європи, а агресія Росії загрожує безпеці не тільки України, а й всієї Європи. В гібридній війні на власній території важко перемогти, оскільки в ній немає кордонів. Тому саме цей фактор вплинув на прорахунки української влади в проведенні антитерористичної операції. Українсько-російський кордон неможливо перекрити, якщо Україна не контролює інформаційний простір та повітря Сходу України. Водночас терористи продовжуватимуть здійснювати

⁷ Гай М. Россия знает, что Украина это не Афганистан, не Чечня, не Сирия. Для реальной войны в Украине, РФ должна провести колоссальную подготовку и они это делают : [Електронний ресурс] / М. Гай. – Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/blogs/rossiya-znaet-cto-ukrayna-to-ne-afhanystan-ne-chechnia-ne-syryia-dlia-realnoi-vojn-v-ukrayne-rf-dolzha-provesty-kolossalnuu-podhotovku-y-ony-to-delaiut--hai-140804.html>.

⁸ Горбулін В. Хитромудра невизначеність нового світо порядку : [Електронний ресурс] / В. Горбулін. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/internal/hitromudra-neviznachenist-novogo-svitoporyadku-_.html.

⁹ Турченко Ф. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна / Ф. Турченко, Г. Турченко. – К.: Інсти- тут історії України НАН України, 2015. – С. 143.

провокації на кордоні та захоплених територіях за інформаційної підтримки російських мас-медіа. Мережеві дії терористів на захопленій території в сукупності з підтримкою російських військ на кордоні постійно дозволятимуть продовжувати Росії постачання терористів, зброї та боєприпасів на українську територію. Тому до того часу, поки не буде підконтрольний інформаційний простір на Донбасі, Україна не зможе розраховувати на підтримку власного населення в конфліктному регіоні. Така ситуація сприятиме формуванню постійної соціальної бази терористів ЛНР і ДНР¹⁰.

Таким чином слід констатувати, що більшість воєн мають не лише збройний, військовий характер, доволі часто вони мають тісний зв'язок і з психологічним впливом на свідомість людей через агітацію, пропаганду та інші засоби впливу. Особливо це стосується сучасної гібридної війни, розв'язаної Кремлем проти України.

На даний час, активна протидія України наведеним заходам Російської Федерації, у т.ч. із застосуванням військової сили, не дала можливості в повній мірі реалізувати «кримський» сценарій на сході нашої держави. Фактично, гібридна війна Росії проти України перетворилася у збройний конфлікт між двома країнами з безпосереднім залученням військ обох сторін. При цьому, незважаючи на спроби російської сторони приховати участь своїх збройних сил у зазначеному конфлікті, даний факт був визнаний переважною більшістю світової спільноти, що призвело до посилення санкцій США та ЄС у відношенні Росії.

І з огляду на все це, постає риторичне питання: чи не досить полякам й українцям вишукувати в історичних нетрях якісь крамолу одні проти одних, звинувачувати в колишніх бідах й кривдах? У той час, як спільний історичний ворог – кремлівський режим – так і використовує найменшу можливість для чергової провокації та інспірування конфлікту між поляками та українцями.

Список використаних джерел та літератури:

1. Штепа П. Українець і москвин : дві протилежності / П. Штепа. – [вид. 2-е] . – Дрогобич : Відродження, 2008. – 690 с. – (Серія: Постаті та ідеї).
2. Дашкевич Я. Україна у вогні ідеологій // Кісь Р. Фінал Третього Риму (Російська ідея на зламі тисячоліть). – Львів : Вид-во отців Василіян «Місіонер», 1998. – С. I-XIV.
3. Гай М. Россия знает, что Украина это не Афганистан, не Чечня, не Сирия. Для реальной войны в Украине, РФ должна провести колоссальную подготовку и они это делают : [Електронний ресурс] / М. Гай. – Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/blogs/rossyia-znaet-hto-ukrayna-to-ne->

¹⁰ Дацюк С. А. Стратегія перемоги України у війні з Росією / С. А. Дацюк. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/53a5542ba2a4a/>.

- afhanystan-ne-chechnia-ne-syryia-dlia-realnoi-voin-v-ukrayne-rf-dolzha-provesty-kolossalnuu-podhotovku-y-ony-to-delaiut--hai-140804.html.
4. Польська Прага: «російська зрада» чи «варшавська авантюра»? : [Електронний ресурс] / Український Форум. – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/Форум/30401/Варшавське-Повстання-1944р-та-його-музей>
 5. Парубій А. Війна Росії проти України і світу/ А. Парубій // Українська Правда. – 2014. – 6 серпня 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/08/6/7034046/>.
 6. Гай М. Россия знает, что Украина это не Афганистан, не Чечня, не Сирия. Для реальной войны в Украине, РФ должна провести колоссальную подготовку и они это делают : [Електронний ресурс] / М. Гай. – Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/blogs/rossyia-znaet-cto-ukrayna-to-ne-afhanystan-ne-chechnia-ne-syryia-dlia-realnoi-voin-v-ukrayne-rf-dolzha-provesty-kolossalnuu-podhotovku-y-ony-to-delaiut--hai-140804.html>
 7. Горбулін В. Хитромудра невизначеність нового світо порядку : [Електронний ресурс] / В. Горбулін. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/internal/hitromudra-nevznachenist-novogo-svitoporyadku-_.html.
 8. Турченко Ф. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна / Ф. Турченко, Г. Турченко. – К.: Інсти- тут історії України НАН України, 2015. – 166 с.
 9. Дацюк С. А. Стратегія перемоги України у війні з Росією / С. А. Дацюк. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/53a5542ba2a4a/>.

Олександр Ситник. ДОСВІД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2017 РОКІВ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИХ ІСТОРИЧНИХ ВІДНОСИН

У статті зроблено спробу проаналізувати гібридний характер російсько-української війни 2014-2017 років. Прослідковано спільну боротьбу України та Польщі за державну незалежність та протистояння з російською імперською експансією. Наголошено на тому, що більшість воєн мають не лише збройний, військовий характер, а й гібридно-інформаційний зміст, з психологічним впливом на свідомість людей через агітацію, пропаганду та інші засоби впливу. Особливо це стосується сучасної гібридної війни, розв'язаної Кремлем проти України.

Ключові слова: російсько-українська війна, гібридна війна, конфлікт, інформаційно-психологічна війна, російське самодержавство, терористи, більшовизм.

Olexander Sytnyk. THE EXPERIENCE OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR 2014-2017 IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN-POLISH HISTORICAL RELATIONS

The article made an attempt to analyze the hybrid nature of the Russian-Ukrainian war 2014-2017. Traced the joint struggle of Ukraine and Poland for independence and opposition to Russian Imperial expansion. It was noted that most wars are not only armed, military in nature, but hybrid-the information content of the psychological impact on the minds of the people through agitation, propaganda, and other means of influence. Especially for modern hybrid war waged by the Kremlin against Ukraine.

Keywords: Russian-Ukrainian war, hybrid war, conflict, information-psychological war, the Russian autocracy, the terrorists, Bolshevism.

